

Huszi Péter

színművész, rendező (Budapest, 1944. május 4.)

Életemet végigkísérte a játék.

Gyötörte a vágy: az ismeretlen megismerésére, titokzatos tájak, emberi sorsok felfedezésére, könyvek, versek, történetek habzsolására – és gyötörte a kényszer, hogy élményeimet elmeséljem, játékaimat másokkal is megosszam.

Háború volt, mikor születtem. Egy pince volt a világ. Főnt ágyúzás, aknatűz, lenn, a nyirkos falak közt félelem, vízhiány.

A többi: a gyermekkor, kamaszévek, a gimnázium, olyan, mint mindenkié. Játzó társak, életre szóló barátságok, szerelmek, életre szóló csalódások, nagy kibékülések. Zsúfolt évek!

A Trombitás utcában laktunk, a Vasas-pálya mellett, a domb tövében. A Rózsadomb! Vadregény sziklákkal, sűrű bozóttal, nagyszerű bú-

vóhelyekkel, magaslesekkel. Dúltak az indiáncsaták, a számháborúk, télen véget nem érő ródlizások, tavasszal foci, cserebogár-vadászat, denevérkergetés, lótenisz, fejelés. Színház egy nagy ruhásszekrényben, és mesék, fantáziálás, színház a kertben, a gyümölcsfák, rongyok, madzagok között, pokrócpalástban, papírkoronák alatt, komédiák, tragédiák... amelyek írója, rendezője, főszereplője is én voltam.

Az iskolától nem féltem, csak attól, hogy nem tudom megtanulni a betűket. Aztán megszoktam a Lorántffy úti általános hodály osztályait, ragyogó tornatermet, a hatalmas iskolaudvart, megszerettem a tanítókat, tanárokat, osztálytársakat, és a készülődést az udvari, tornatermi ünnepélyekre, ahol önfeledten szavaltam, énekeltem, játszottam.

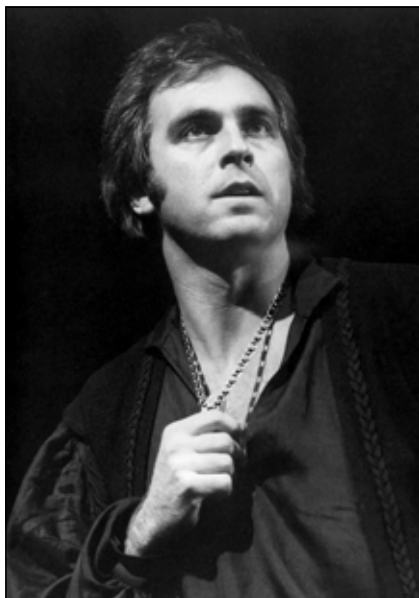
Fájó szívvel ballagtam át a Rákóczi Gimnáziumba. Pedig itt a tanulás mellett, órák után pezsgő önképzőkör várt. Vitáztunk, próbáltunk, játszottunk, újságot szerkesztettünk, riportokat gyártottunk.

Azután nagy fába vágtuk a fejszénket. Eljátszottuk a *Bánk bánt*. Talán az előadás sikere, a tapsok, a próbák izgalmas hangulata, a díszletek szaga, a kopott jelmezek varázsa biztatott, hogy nekivágjak a Színművészeti Főiskolának, a felvételinek, a rettegett rostálásoknak és ennek a folyton-folyvást vizsgázó, örökké tanuló, mindig mindent előlről kezdő, éjszakát, fáradságot, gyászt, ünnepet nem ismerő, kegyetlen életnek, ami mégis – számomra, úgy látszik, mégis – az egyedül lehetséges élet!

Végül életem lett ez a varázslatos művilág. Szerepeimbe zsúfolhattam a boldogságomat, szerelmeimet, félelmeimet, keserűségemet.

Ujjonghattam, őrjönghettem, tombolhattam szerep-barátaim bőrében.

Feláldozhattam magam gyönyörű hitekért, ügyekért, amihez saját életemben kevés és gyáva lettem volna. Éltem a hivatásomnak, néha nehéz hűségben, de ez az álomvilág végül is több örömet okozott, mint fájdalmat.

William Shakespeare: *Hamlet* – címszerep
Madách Színház, 1977

Hányszor menekültem vacak napi áru-lások, megalázások, hazugságok elől az öltözőm menedékébe! Nyúztam magamra Szervét Mihály csuklyáját, a csatába készülő Lajos király páncélját, Hamlet, Jágó, Peer Gynt, Cyrano hacukáját, és boldogan jártam a kálváriájukat.

Erőt adott az erejük. Hitet adott a hitük. Rengeteget kaptam tőlük, és rengeteget adtam nekik.

Ötven éve élek a színház varázsában és gyilkos szorításában, mindent eltakaró ködében. Ebben a veszedelmes álomvilágban. Elvarázsolt, beszívott, felröpített, kincsekkel tömött, kiszipolyozott. Annyi csodálatos ajándék életet adott, hogy sokszor eltakarta előlem az igazit, és nem engedte, hogy saját életemnek főszereplője legyek.

Huszti Péter

Kovács István

színművész (Budapest, 1944. május 7.)

„Hosszú idő megfiatalodni.”

(Pablo Picasso)

Picasso szellemes mondatán elmélkedve futottam végig gondolatban életem hetven évén. Nem könnyű feladat, mert soha nem foglalkoztatott a korom, az idő múlása (meg is vagyok lepve: hogyhogy hetven?!).

Igazán a megélt sikeres vagy kevésbé sikeres napnál sokkal jobban érdekelt a következő nap, a holnap! Így vagyok ezzel ma is, ezért nincs számomra kitüntetett jelentősége a „nagy, kerek” évfordulóknak. Ettől persze jó viszonyban vagyok az emlékeimmel, a szerencsés életemmel. Hiszen szerencsének nevezhető már az is, hogy a háború utáni nehéz idők ellenére is szép volt a gyerekkorom. Csodálatos Édesanyám, aki egyedül nevelt minket három húgommal együtt – Édesapám hároméves koromban halt meg –, mindent megtett azért, hogy az életünk jó irányba menjen. Rengeteget jártam színházba, a kortársaimnál sokkal többet moziba. Édesanyám mozi-üzemvezető volt, így minden filmet láttam, a színházhoz, filmhez való vonzódásom innen eredeztethető. Ha igaznak tekinthetjük azt a közmondást, miszerint „a szerencse az, amikor az alkalom készségbe, felkészültségbe botlik”, akkor én már „felkészülten” vártam arra a szerencsére, ami a Színművészeti Főiskolára

való felvételt jelentette érettségi után.

És innen már a „szerencsék sorozata”, hogy Várkonyi Zoltán növendéke lehettem, majd következett a Víg-színház, a mai napig utolérhetetlen sikeres filmek – a *Kárpáthy Zoltán* vagy az *Egri csillagok* főszerepe, majd számtalan film-, tv- és színházi szerep! Fantasztikus szerencse és ajándék a Sorstól! És az is szerencse, hogy bár ez a gyönyörű pálya

olykor göröngyös és buktatókkal teli, a velem született „sugaras optimiz-

Cabiria éjszakái

Kapócs Zsókéval, Karinthy Színház, 2010

musom" minden nehéz helyzetben át-
lendített és megóvott a lelki erőztől.
Mindez persze a családom és a közön-
ség szeretete nélkül nem ment volna.
Nagy erőt ad ez nekem a mai napig.

Igen, a gyerekeim és unokáim
életének, sorsának egyengetése és

a még remélhetőleg rám váró szak-
mai feladatok, mindez, gondolom, jó
program lesz – a következő hetven
évre!

Erős lettem

Latorcai János

gépészmérnök, politikus (Békés, 1944. május 9.)

Gabriel García Márquez a kortárs irodalom leg-
olvasottabb íróinak egyike meghatározó időskori
munkájában így fogalmaz: „*az élet igazi diadala,
hogy az öregek emlékezete mindent kiejt ma-
gából, ami felesleges, de az olyan dolgok eseté-
ben, melyek érdekelnek minket, ritkán mondja
fel a szolgálatot*”. Márquez Cicerót idézve azt is
hozzáteszi, hogy nincs az az öregember, aki el-
felejtene, hogy hová rejtette el a kincsét.

Szerencsés embernek tartom magam, mert
legértékesebb kincsemet, a hitet és a szeretetet
mindvégig a szívemben hordtam, azt örökbe
kaptam, s remélem, tovább is örökítem. De
szerencse az is, hogy az idős emberek emléke-
zete csak a fontos dolgokat őrzi meg, így valójában minden hátam mögött hagyott évek egy

sört szentelve is képes lehetek felvázolni az életutamat.

Napra pontosan egy évvel a második világháborút lezáró fegyverletétel, a győzelem napja előtt Békésen láttam meg a napvilágot. Születésem és gyermekkorom helye, a háborús események, a család, amelybe beleszülettem, mind a mai napig alapvetően meghatározzák a világról alkotott felfogásomat, s egyúttal meghatározták életutamat is.

Edesapám hosszú évekig tartó szovjet hadifogsága, a család osztályidegennek való nyilvánítása, valamint a hit és a vallás követése, annak gyakorlása miatt elszenvedett hátrányos megkülönböztetések sora kegyetlen lecke volt egy kisgyerek számára. Több évtized távlatából visszatekintve, ma már tudom, hogy ezek a megpróbáltatások jó korán megerősítettek és felkészítettek az élet további küzdelmeire.

Az általános iskolát kiváló eredménnyel végeztem el, mégis „a család politikai megbízhatatlansága” okán az ország középiskolái szinte kivétel nélkül bezárták előttem kapuikat. Ekkor, a legnagyobb üldöztetés idején íródott a lelkem mélyébe az az apai intelem, hogy „csak nyitott lélekkel, sok-sok munkával és alázattal, gyűlölet nélkül lehet alkotni, családot, országot építeni”. Pedig

még ma is a lelkembe hasítanak a volt általános iskolai igazgatóm szavai: „Mit mondott Krisztus: arcod verejtékével eszed a kenyered.”

Ezekben az időkben egyedül a Mezőtúri Református Gimnázium és Kollégium volt az, mely befogadott. Ez az iskola nemcsak tanított, hanem nevelt és példát mutatott, emberségből, megértésből, toleranciából. Az érettségi vizsgát követően a szó minden értelmében éretten hagytam el az iskolapadot és folytattam tanulmányaimat. De ez az út sem volt egyenes és buktatóktól mentes!

1965-ben elvégeztem az Esztergomi Felsőfokú Vegyipari Gépészeti Technikumot, s ugyanebben az évben a Textilipari Kutatóintézet tudományos munkatársaként helyezkedtem el. A politikai enyhülés ez idő tájt végre lehetővé tette, hogy megkezdhessem felsőfokú tanulmányaimat; 1971-ben megszereztem gépészmérnöki diplomámat.

1971 jelentős fordulópont volt számomra, kezdete életem egyik legkedvesebb szakaszának, a kutatói és oktatói pályának. Ebben az évben korábbi tudományos munkásságom elismeréseként tanársegédi státust kínáltak fel az Élelmiszeripari Főiskolán, melyet el is fogadtam.

1971 a magánéletemben is alapvető változásokat hozott. Ekkor ismertem meg feleségemet, akivel azóta is egymást segítő, inspiráló és boldog házasságban élünk. Ez a biztos és megingathatatlan háttér az élet számtalan nehézségén volt képes átsegíteni, és ez az, ami megteremtette az alapokat, melyekre minden nehézség során is bizton számíthattam.

1975-ben átkerültem a Szakoktatási Pedagógiai Intézetbe, ahol előbb tudományos munkatársi, majd osztályvezető-helyettesi feladatokat láttam el. Mindemellett tovább folytattam egyetemi munkámat, kutatásaimat, 1976-ban műszaki doktori címet szereztem a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen.

Ezt követően, 1976-tól immár adjunktusi minőségben, a Budapesti Műszaki Egyetemen oktattam egészen 1989-ig. 1976 ugyanakkor a családban is jelentős változást hozott: megszületett idősebbik fiam, aki egyik továbbvivője életutam tudományos, oktatói, valamint későbbi politikusi vonalának.

Az 1976-ban kezdődő, bő másfél évtizedes egyetemi munkásságom nyugalmat és kiegyensúlyozottságot hozott. A szakma legjobbjaitól tanulhattam, s egyúttal hallgatók százainak adhattam tovább tudásomat. Büszke vagyok rá, hogy prof. dr. Fábry Györggyel, a hazai műszaki felsőoktatás egyik legmeghatározóbb iskola- és intézményteremtő professzorával dolgozhattam együtt. Ennek a munkának az eredményét őrzi egy mind a mai napig használt nagy sikerű kézikönyv is.

Az egyetemi évek alkotó békéje alatt, 1980-ban született második fiam, aki talán ennek is köszönhetően a műszaki életpályát választotta, szemben bátyjával és édesapjával, akiket magával ragadott a politika.

A rendszerváltás kezdetével a katedrát kezdte háttérbe szorítani az ipar és a politika. 1989-től a FÉG szolgáltató leányvállalatánál szolgáltatás-fejlesztési főmérnökként, majd 1990-től a FÉG gyártásfejlesztési főmérnökeként, vezérigazgató-helyetteseként, majd vezérigazgatójaként dolgoztam.

1991-től kerültem intenzívebb kapcsolatba a napi szintű politikával. Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium ipargazdasági, majd 1992-től iparpolitikai főosztályvezetőjeként testközelből tapasztalhattam meg a hazai ipar bizonyos szegmenseinek hanyatlását, összeomlását.

Ezeket a negatív folyamatokat és azok társadalmi problémáit felismerve határoztam arról, hogy bekapcsolódom a politikába. Neveltetésem és világnézetem egyértelműen kijelölte pályámat. 1993-ban ipari és kereskedelmi miniszterre neveztek ki, majd ez év őszén beléptem a Kereszténydemokrata Néppártba.

1994 és 1995 között a KDNP alelnöki, 1995 és 1997 között az országos választmány elnöki tisztségét töltöttem be.

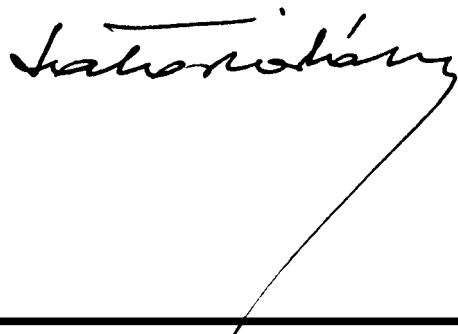
A hazai jobboldal szétesése a kereszténydemokratákat is érintette. A „Ghiczy-Füzessy-korszak” pártroppantó stratégiája, s ezáltal a kereszténydemokrata világnézetű polgárok eltávolodása arra készítetett, hogy a belviszályos időszak idején részt vegyek az MKDSZ létrehozásában, majd a Kereszténydemokrata Néppárt újraszervezésében. 2002-től az újjászervezett KDNP alelnöki, 2003 óta pedig országos választmányának elnöki tisztét töltöm be. Mindemellett 1994-től megszakítás nélkül országgyűlési képviselőként dolgozom és szolgálom a nemzet előremenetelét.

Az iparban és a gazdaságban szerzett tapasztalataimat mindvégig igyekeztem képviselőként is kamatoztatni. 1994-től egészen 2010-ig folyamatosan a gazdasági bizottság alelnöki, vagy éppen elnöki tisztét betöltve dolgoztam. 2010-től az Országgyűlés, valamint az Interparlamentáris Unió magyar tagozatának alelnökeként dolgozom hazánk külkapcsolatainak fejlesztéséért, következetesen képviselve a kereszténydemokrata értékeket.

Az egyetem, és különösen az oktatás világtól elszakadni közel húsz év politikai szerepvállalás után sem lehet, és nem is akarok. Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy 2011-ben elnyertem a Miskolci Egyetem legmagasabb kitüntetését, s az egyetem díszpolgára lettem, 2012-ben pedig a Miskolci Egyetem tiszteletbeli professzorává fogadott. Az elmúlt években ugyanakkor a felsőoktatás mellett egyre fontosabb szerepet kapott az életemben az általános és a középiskola is. Oktatói tevékenységem elsődlegesen a hét unokám iskolai felkészüléséhez nyújtott segítségre és a szüleim által örökbe adott értékek átadására szorítkozik, míg intézményvezetői tapasztalataimat az ország legrégebbi középiskolájának, a Mezőtúri Református Kollégiumnak és Gimnáziumnak az igazgatótanácsi elnökeként igyekszem kamatoztatni.

Amikor a jelenből visszanezdek a múltba, gondolataim óhatatlanul a jövőt is kémelelik. Azt hiszem, ezzel minden ember így van, de igyekszem nem feledni: ember tervez, Isten végez.

Mindemellett örömmel tekintek vissza a hátam mögött hagyott évtizedekre, s hálás vagyok a Sorsnak, hogy mindaz megadatott, amit itt és most leírhattam.

Csák Elemér

újságíró (Kassa – ma: Szlovákia, 1944. május 20.)

Jól vagyok, elnézést, hogy mégsem vállalkozom az írásra. Majd fél évszázados média-szereplés után úgy döntöttem, hogy nem szólok meg többet a nagy nyilvánosság előtt. Utolsó megnyilvánulásom: két, egyelőre csak elektronikusan forgalmazott könyv, amely talán érzékelteti, hogyan töltöttem az eseménydús évtizedeket. Ez persze nem hetven sor, de a helyzet az, hogy a sorsnak több szempontból

is legalább két életet köszönhetek. Ha valakit ez érdekel, megtalálhatja pályafutásom lenyomatait a Széchenyi Könyvtár elektronikus állományában, illetve a Book&Walk Kiadónál (*Hortobágytól Szibériáig; Osztrigát ettem – késsel*).

Köszönöm a figyelmet: Csák Elemér

Kurucz Gyula

író (Nyíregyháza, 1944. május 21.)

(Örökség.) A sors a múlt század elején Szabolcsba sodorta apámat és anyámat. Búj községben nőttem fel a negyvenes, ötvenes években egy valaha tökéletesen önszabályozó, rendre törekvő közösség tisztességes, kemény életében – s ahogy ezt a kommunizmus kegyetlenül felőrölte. Ám a szép emberi példák örökké elkísértek.

Sárospatakra kerültem, az internátusba. Az értékeket sugárzó, idős tanárok emberi tartása plántálta belém a protestáns hagyományt, a szabadon választható köteleltséget. Végtelen örömmel tagozódtam be abba a közösségbe.

Egy év fizikai „átnevelő” munka után a Debreceni Egyetemen csodálkoztam rá az irodalom szépségeire és mélységeire. Én még átélhettem Barta János és Bán Imre professzor, Yulow Viktor és Kovács Kálmán varázslatos tudását és lebilincselő személyiségét.

Ennyi elég is volt egy élet kereteihez.

(Teremtés.) Már egyetemista koromban sok novellát, cikket, tanulmányt publikáltam. Eleget, hogy „a szervek” listára tegyenek. Budapestre futottam, követett a diplomát kísérő politikai minősítés.

Részt vettem a kommunista képzőművészeti szigor ellen születő Műgyűjtő folyóirat elindításában. Hamar megszüntették.

1980-ban már kaphattam állást: a háromnyelvű Idegennyelvű Könyvszemlét szerkesztettem. Fölépíthettem egy saját magyarságképet a külföldnek a már akkor is kereteit feszegető, igényes magyar könyvkiadás legkitűnőbb termékeiből. Nyolc év alatt a lap 13 ezres példányszámra futott fel, s ment öt kontinensre, vitte rólunk az igazán fontos híreket.

Természetes, hogy alapító tagja lettem az MDF-nek.

1970-től jelentek meg a könyveim, sorban. Mindig, amikor lejárt a szilencium, a betiltás. De hát írni mindig lehetett.

A nyugati német területen egyre több kitűnő kapcsolatot kiépítve módom nyílt elindítani az ellenzéki magyar próza fordíttatását, kiadását. 1982-ben jelent meg a fiatal novellairók legelső antológiája. Ebben sorakoztak a legtöbbet ígérő kortársaim. Még további öt kötetet sikerült elhelyeznem neves kiadóknál. Végre válogathattak a nyugati fórumok az újfajta magyar kínálatból.

1990-ben Antall-diplomataként mentem Berlinbe. Fél év múlva átvettem a Magyar Kulturális Intézet irányítását. Az óriási érdeklődést, hazánk megbecsülését kihasználva kedvemre röptethettem a magyar kultúrát, mindenre volt szponzorom.

Egymás után jelent meg új magyar történelemkönyv, kitűnő művek Csoóritól, Gion Nándortól, Grendel Lajostól. Bemutathattam az ott addig ismeretlen modern magyar képzőművészetet (Rippl-Rónait, a klasszikus avantgárdot, az élő festők nagy nemzedékét, de még a Párizsba emigráltakat is). Közönségünk számtalanszor merülhetett bele csodálatos zenénkbe, a kitűnő előadásokba, egészen izgalmas tudományunk, népművészetünk, kultúránk minden ágáig. (Talán ezért is hívtak haza 1995-ben.)

1996-tól 2000-ig a Magyarok Világszövetsége hazai elnökeként próbáltam meg a lehetetlent: az egymásra fenekedő bel- és külhoni magyarok összefogását. Sok siker részese lettem – aztán a végén, csak és csakis a saját szétziláltságunk miatt, romba dőlt a világszövetség.

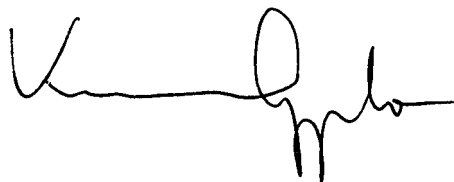
2000-ben megálmodtam egy nagyszerű nemzetpropaganda-folyóiratot (New Hungarian Review / Ungarnrevu / Revue Hongrois). Négy száma megjelent – de 2001-ben már indultam Stuttgartba, az ottani kulturális intézet élére, s a lap elhalt.

Aktív életem utolsó, csodálatos éveit Baden-Württemberg fővárosában töltöttem. Ránk sugárzott kedves svábjaink szeretete, öröm volt a végeérhetetlen munka.

Kitűnő kiállítások sorakoztak (volt, amikor három klasszikus avantgárd tárlat futott párhuzamosan), áramolhatott a magyar zene és a (főként fiatal) művészek, egészen a Cantemusig, a Rádió Gyermekkórusáig, a Kodály Kórusig, színházak utaztak. Évkönyveinkben feldolgoztuk a német–magyar kapcsolat- és tudománytörténetet, könyvek, katalógusok jelentek meg – egészen a XVI. századtól a magyar egyetemisták német peregrinációjának feldolgozásáig egy hatalmas, tudományos kötetben.

2006 legelején aztán megint terhére lettünk valakiknek, sok igazgató kollégámmal együtt. Még a választások előtt hazahívtak, megbízhatóbb kezekbe adták intézeteinket.

Itthon, immár nyugdíjasként, visszatértem a régi hivatáshoz, évenként jelennek meg prózaköteteim. Másféle, halkabb örömeket keresek, de néha elnézegetem a hatvannál több, túlnyomóan német „termésemet”, a kitüntetések között a tisztikeresztet, a Staufer-érdemrendet. Van elég szépség az életemben: a család, a gyerekek, a barátok – és mindig újra a tágas, örömkööző kultúra.

Terebess Gábor

író, műfordító, keramikus, könyvtervező, orientalista könyvkiadó
(Szeged, 1944. május 22.)

Haiku életfogytig

Tiszaörvény és Budapest, 2013

„Nézd, hogy hömpölyög a Szunagava:
nem próbál mély lenni.”

Macuo Basó (1644–1694)

ablaküvegen
pók mászik – agyonnyomnám
de belül vagyok

a gólyánál
csak a templom keresztje
fészkel magasabban

lemehetsz a kert
végibe hogy közelről
süssön rád a nap

bodza virágzik
kinyitod a kertkaput
szellőztetsz

árnyékliliom
alá söröd
a szemetet

lebukik a nap
rohannak utána a
távvezetékek

őszi fuvallat
túl lazán ül kalapod
borzongnak a fák

eperfa alól
behoztad a cefrét
a talpadon

alma a fától nem akar elgurulni alatta rohad	be se kell állnod a kocsni már le van takarva hóval
káráló tyúkok miről társalognak találghatod	vakkantasz egyet elnézőn néz rád öreg kutyád
hazarugdosol egy fenyőtobozt kihűlt a kályha	zuhog az eső futtodban visszaintesz az ablaktörlőnek
hazafelé mész kapatosan eléd lép egy villanypózná	fekszem az ágyban egyenes derékcal nem hajolok meg
az elvirágzott orgonát rozsdá marja de hullni nem hull	halottak napja krizantém-üzenettel teli temető
tüskés bokorba botlottam – már lehervadt róla a rózsa	egyre kicsinyebb önmagával van telve matrjoskababa
felszabadultan randevúznak a szavak foszló agyadban	földre zuhantam innen árnyékom se tud föltápaszkodni
el nem zárt tévé magának műsorozik az éjszakában	leszigeteltük az ablakokat – folyton szellőztetni kell

1887-ben az Osztrák–Magyar Monarchia Térképészeti Intézete a kontinensünk széleit érintő hosszúsági és szélességi körök felezővonalainak metszéspontjaként határozta meg Európa közepét. Ezt a pontot egy obeliszkkel jelölték, amely Kárpátalján található, a Tisza partján, Aknaszlatina és Rahó között, Terebesfehérpatak (ukránul: Gyilove) határában. (Azaz a mai Magyarország teljes területében Európa tényleges középpontjától *nyugatra* helyezkedik el!) A Terebess család és név Terebesfehérpatakhoz köthető.

Legértékesebb örökségem innen eredő családnemem, de ez csak az internet használata közben derült ki számomra. Nevemre keresve a böngésző 100%-os eredményt hoz, mert nincs több két s-sel írt Terebess...

Nagyapám, Terebess János történelem–görög–latin gimnáziumi tanár (apja még kántortanító), előbb Pécsen, majd Békéscsabán és Budapesten élt, de 1942-es haláláig őrizte ragaszkodását szűkebb hazájához mint a Kárpátaljai Egyesület főtitkára. Nagyanyám, Kisfaludy Janka elárvult Kisfaludy-lány (két

híres költő előddel), apácáknál nevelkedett Fiumében, a Mária Immaculata internátusban. Apám időnként Kisfaludy néven szignálta festményeit, kerámiáit.

Anyai ágon főleg svábokat találunk, némi morva, délszláv és olasz beütéssel, ahogy a Kárpát-medence olvasztótégelyéhez illik. A sváb ősök szőlőművelők voltak Buda környékén, gúnynéven braunhaxlerék, akik felkötözött nadrágjukban a szőlőhegyen kapáltak nap mint nap, s bizony a lábuk csak a bokától térdig barnult le. Az újlaki Sarlós Boldogasszony-templom egyik márvány szenteltvíztartóján szerepelnek dédszüleim mint adományozók: „Gewidmet von Michael und Elisabeth Müller, 1874”. Innen pár száz méterre állt a Müller-ház az Ürömi utca 37.-ben. Ebben a faszindelyes, akkor már államosított vályogházban nőttem fel én is, a templom toronyórája kertünk fölött ütötte el az időt. Nagyanyám, Müller Katalin irodalomszeretetét anyám adta tovább nekünk, ő is, és húgommal jómagam is, számos szavalóversenyt nyertünk iskolásként, verseket nemcsak hogy olvastunk, de rengeteget megtanultunk kívülről.

Második családfámat zen buddhista őseim alkotják. Ugyanis 1967. október 5-én, az alapító Bódhidharma halálának évfordulóján, Simadában zen szerzetessé avattak a legnagyobb japán zen felekezetben, a szótóban. Minden tisztelem ellenére sem saját mesterem a zen példaképem, hanem Moriyama Daigyo barátom és szerzetestársam, aki azóta hatalmas utat járt be, a zen egyik legnagyobb nyugati terjesztője lett Európától Amerikáig – Dél-Amerikában páratlan hatással. 2011. március 11-én tűnt el a japán földrengés és cunami áldozataként. Szökőár hozzám közelebb nem pusztíthatott volna.

Összeállítottam a magyar haiku kronológiáját, 1999-től az internet legnagyobb haiku-adatbázisát szerkeszttem (magyar, japán, angol, francia, spanyol, portugál, olasz, német, svéd, holland stb. nyelven), 15 nyelvből vagy 5000 haikut fordítottam, nyolc haikukötetem van, verseimből készült 2006-ban az első magyar haiku-hangoskönyv.

De csak nemrég döbbsentem rá, hogy két legkedvesebb japán haikuköltőm, a véletlen folytán szintén szótó zen szerzetes volt, mindkettő külön, ha nem bolond, Rjókán Taigu (1758–1831) egy gyermeteg remete és Taneda Szantóka (1882–1940) egy részeges csavargó. Náluk külön példaképem nem lehet.

Hetvenedik születésnapomra hadd kíméljem meg mindnyájunkat életem további statisztikájától.*

* Terebess Gábor (1944): író, műfordító; orientalista; zen szerzetes; keramikus, kerámiaesztéta; könyvkiadó, könyvtervező; japánkert-építő, bambusz- és borostyángyújtó; gasztronómus; az egzotikus tápláléknövényeknek és Kelet-Ázsia tárgykultúrájának hazai terjesztője.

Beke László

művészettörténész (Szombathely, 1944. május 23.)

Belekapaszkodom egy mondatba: „Még sohasem voltam 70 éves.” Vagyunk néhányan így ezzel. Mikor néhány hónapja 69 éves lettem, akkor jutott először eszembe ilyesmi: „Még sohasem voltam 69 éves!” Különös érzés: semmilyen.

készítette Lux Antal

Csak egy kicsit idegesítő. Valószínűleg a 70-es is ilyen semmilyen lesz, de hátha mégsem.

Ezt a gondolatmenetet a végteleenségig lehetne folytatni – különösen dialógus formájában, ha az embernek lenne egy partnere, akivel ezt érdemes lenne megbeszélni. Nekem különben van, nem is egy, de ez magányügy. Mint ahogy ez az egész 70 éves dolog is magányügy. Kivéve a Napút készülő évkönyvét, melynek ürügyén egy sereg 70 éves ember fog találkozni egymással, és egymástól azt fogjuk kérdezgetni, hogy szerinted milyen érzés 70 évesnek lenni.

(Közben meglepődve látom, hogy pár sorral előbb azt írtam magányügy helyett, hogy „magányügy”. Nem véletlen, hiszen mostanában rengeteget foglalkozom a hibákkal, félreértésekkel, tévedésekkel *mint olyanokkal*. Mindenekelőtt a saját hibáimmal. Rendkívül sokat lehet tanulni a mások hibáiból, de még inkább a sajátunkból. Mint művészek tanára, tanítom nekik, hogyan tanulhatnak a saját hibáikból, és rávezetem őket arra, hogyan lehet a hibákból erényt kovácsolni, azaz hibás műveket létrehozni,

melyekben a hiba vizsgálat tárgyává és kreatív elemmé válik.)

Nemcsak szűkebb környezetünkben, de az egész világon is egyre több ember lép be a 70 évesek, majd a 70-entúliak társaságába, ahonnan nincs

többé visszatérés. (A 80-asokról, 90-esekről, 100-asokról és a továbbiakról most nem beszélek.) Olyanok leszünk, mint egymás alteregói. Ez nagyon furcsa érzés lesz, mert aki találkozott már egy-egy igazi alteregójával, tudja, hogy ez az érzés egyszerűen leírhatatlan. Olyasmi, mint a tükörképünk, melyet hihetetlen idegennek érzünk (én legalábbis).

De ezen a ponton abba hagyom mind a szellemeskedést, mind az okoskodást vagy fontoskodást, mert a kiadó nem ezt várja tőlünk. A kiadó elvárja (...ebben a pillanatban megszólalt a telefon, a kiadó hívott, hogy most már szedjem össze magam, mert a szerkesztésnél már a májusiaknál tartanak, és ki van hagyva nekik a hely...), tehát a kiadó elvárja, hogy valami fontosat, érdekeset és az olvasó számára revelatívát írjunk. Én viszont nem vagyok sem Jókai, sem Tandori, sem Esterházy. (Utóbbi még nem 70, de már most kíváncsi vagyok, mit fog írni.)

Rengeteg 70 évesről és -évesnek írtam mindeddig, komolyat, tiszteletteljeset vagy vicceset (de mindig szeretettel), viszont magamról mint

potenciális 70-esről most először. Még nem tudom, hogyan kell. Ezt az írást azoknak ajánlom, akik a következő turnusban lesznek 70: már most kezdjenek el készülni, és okuljanak az én hibáimból.

Legközelebb talán már nekem is sikerül valami fontosat írni. Addig is köszönöm ezt a lehetőséget.

Ben Li

Visy Zsolt

régész (Szeged, 1944. május 23.)

A '44-es évjáratra rossz idők jártak. Születés Szeged bombázása idején, első út az óvóhelyre, menekülés, vidáman gőgicsélő karonülőként az édesanya becsületének és tisztességének a megmentése a marcona felszabadítóval szemben, puliszka, vészes angolkórtól karikalábúság, majd az ebből családon belüli vérátömlesztésekkel való szerencsés kigyógyulás, talán a betegség miatt hároméves korig tartó némaság. Az édesapa egyéves katonaságból és hadifogságból való hazatértéig az erdélyi nagymamával, egy nagynénivel és lányával tengődő három kisgyerek a megmaradt egyetlen, kifosztott lakásban.

És később? A szülők gyerekes nyíltsággal való megrémisztése a „Kisfiú, miért nem jársz óvodába?” kérdésre adott őszinte válaszal: „Mejt ott mindig Jákosijól beszélnek”, majd eredményes kettős nevelés a hasonló esetek elkerülésére. Édesapánk bölcs határozottsága és szeretete a család minden viszontagság közepette való összefogásában és védelmében, édesanyánknak a családi és nemzeti hagyományok, történelem megismertetésére és a megismerés vágyának a felkeltésére való eredményes törekvése. A két, három, majd négy testvérrel való játék, civakodás, tanulás, rádió híján a gyerekdaltól zengő lakás, zongoraórára menet és jövet az ÁVO központja előtt posztoló két ávós katona félelmet keltő látványa, a naponta ismétlődő, létszámjelentésekkel kísért iskolai zászlófelvonás és zászlólevonás. A két nagymama heti rendszerességgel való, váltakozó meglátogatása, az 1945-ben agyvérzésben, illetve bombatámadás során meghalt nagyapák és csecsemőkorában meghalt húgunk sírjának a rendszeres látogatása, egy 1952-ben meghalt öreg nagynéni hegyes orrú cipőjének az osztálytársak által időnként gúny tárgyává tett, egy éven át való viselése. 1943-ban habilitált édesapánk egyetemi tanári kinevezésének a megválasztása ellenére való megtagadása. A jezsuita templomban a ministránsok által magyarul énekelt gyermekmisék, a zajos pingpong-, foci-, sakk- és gombfocicsaták, a futballmeccsek heti rendszerességgel való belógások, az újszegedi strandfürdőn töltött vidám nyarak, az első családi üdülés Budapesten 1953-ban. És közben olvasás reggeltől estig, kezdve a *Gulliverrel* és az *Isten rabjaival*, majd folytatva akár felnőtteknek írt, elsősorban történelmi témájú könyvekkel.

És még később? Családi rettegés a testvérekért, akik a diáktüntetőkkal együtt a Takaréktár utcai sortűz közelébe kerültek, a fél város által könnyezve énekelt Himnusz a Városháza előtt, a szemközi ház oldalára a „Szabadlábba Mindszenty!” jelszó kiírása, az orosz bevonulás estjén gyermekeit kotlósként maga köré gyűjtő Édesanya, a hetekig viselt Kossuth-címeres kitűző, az orosz nyelv eltűnése, majd visszakerülése. A Radnóti-gimnázium a korábban elüldözött, ekkor rövid időre visszahívott Édesapával mint latintanárral, hegesztőszakkör, pingpongegyesület versenyekkel, a változatosság kedvéért hegedülés, magántanítványok, rendkívüli nyelvek, kitűnő érettségi, a kötelező orosz mellett latinból, angolból és ógörögből is. A családi könyvtárban megmaradt és kölcsönzött történelemkönyvek olvasása, döntés a „kolduspálya” mellett, de a régészetet választva, hogy el lehessen kerülni a legújabb kor történet-hamisításának a kényszerű tanulását és majdani terjesztését. Sikeres felvételi után régészet és latin szak, Banner János, Oroszlán Zoltán, Mócsy András és László Gyula, a hangsúly a római régészetben. Az erdélyi gyökerek és a kényes téma iránti kihívás miatt dák régészeti szakdolgozat, Constantin Daicoviciu és Ferenczi István mellett végzett gyakorlat Kolozsvárott és a dák várak ásatásán. Baross Gábor karnagy Egyetemi Koncertzenekarában hegedülés, majd brácsázás a csobánkai őszi táborozások idején és számos koncerten.

És ezután? Tervekkel, fogadkozásokkal és igyekezettel telve irány Dunaújváros, Intercisa leletmentő ásatásai, kiállítások, terepbejárás. Csatlakozás a Dunaújvárosi Zenekarhoz, illetve a Dunai Vasmű Néptánc-táncgyűttesét kísérő zenekarhoz, szerelem, házasság, gyerekek, idővel unokák. Szentes, majd ismét Dunaújváros, éveken át évi hét-nyolc hónapos terepmunka, küzdelem a „Dunaújváros soha nem lesz a törött cserepek városa” jelszó ellen, a régészeti és a műemléki értékek megbecsüléséért. Több németországi római régészeti emlékhely műemléki helyreállításának irányítása, a nemzetközi műemléki mozgalomba való bekapcsolódás. Tanulmányok, könyvek Intercisáról, Lussoniumról, a Római Birodalom és Pannonia limeséről, feliratokról és katonai diplomákról, gyorsmérlegekről, kocsiról, a dákokról. A második világháború után az elsők között végzett légirégészeti kutatások 1976-tól kezdve. Ásatások és kutatások Pusztaszeren, a római limes több pontján, Pécsen, Babarcon, Németországban és Erdélyben. Immár harminc éve az ókortörténet és a régészet oktatása, a régészet specializáció, később szak és tanszék létrehozása, a Pécsi Légirégészeti Téka megalapítása. A tanszék, a kar vezetése, 1998-ban kulturális helyettes államtitkárként lehetőség az egy kézbe adott magyar örökségvédelem újjászervezésére, a millenniumi fejlesztések tervezésére. 2000. július 22-én, a nándorfehérvéri diadal évfordulóján az első országos ünnepség megrendezése. Javaslat a nemzeti trikolor állami intézményeken való állandó kihelyezésére, a határon túli magyar műemlékek helyreállításának anyagi támogatására. A világörökségi helyszínek megduplázása érdekében végzett eredményes munka, a magyarországi római limes szakasz világörökségi nevezésének kezdeményezése és elkészítésében való részvétel. Július 22-e javaslatomra 2011-ben nemzeti emléknap lett. 2007 óta Énlaka örökség- és falumegtartó programján való munkálkodás.

A tanulság? A lótás-futás és fontoskodás a semmibe vész, a személyes ügyek, törekvések legfeljebb a szűkebb családi és munkatársi kör számára jelentenek valamit. Csak annak van emberhez méltó értelme, ami a köz javát

maradandóan szolgálja. Hogy ez a gondolat lázasan nyüzsgő korunkban háttérbe szorul, annak elsősorban az erkölcsi és vallási nevelés, a hagyományok tiszteletére és az azokon alapuló humánus társadalomépítésre való késztetés megrendülése az oka. Szüleim, tanárain, szakmai és más körökből való barátaim itthon e hazában és külföldön arra intettek, indítottak és bátorítottak, hogy a tisztesség, a becsületes munka és egymás megértése, a hagyományok ápolása teszi az embert emberré. Ennek egyik fontos része a családi, nemzeti hagyományok és történelem, a kulturális örökség ápolása és tiszteletben tartása, mert ezek alapozzák meg kötődésünket szülőföldünkhöz, nemzetünkhöz. Hálás vagyok, hogy ezért a magam szerény módján tehetek valamit.

Vagy Kraft

HOLDAS GYÖRGY | ELFOGY A FÖLD